

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Turun kaupunki antaa lausuntonsa Turun työllisyysalueen vastuukuntana.

Lähtökohtaisesti etuusjärjestelmän yksinkertaistaminen on kannatettavaa. Lakiesitys on kuitenkin paikoin vaikeaselkoinen, mikä vaikeuttaa tulkintaa ja voi käytännön työssä johtaa yhdenvertaisuusongelmiin eriävien tulkintojen vuoksi. Vastoin esityksen vaikutusarvioissa esitettyä se myös käytännössä lisää työvoimaviranomaisen työkuormaa lisääntyvien läsnätoteutuksena tehtävien työnhakukeskustelujen vuoksi. Palveluprosessin kaavamaistamisen sijaan asiakkaan tarpeet tunteville asiantuntijoille tulisi jättää harkintavaltaa sekä työnhakukeskustelujen toteuttamisen määrään että tapoihin.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Etuudet pysyvät pääosin ennallaan, mutta yleistuen tarveharkinnalla voi olla olennaisia vaikutuksia kotitalouksiin. Tarveharkintaan liittyy myös tulkinnallisuuksia; esimerkiksi vanhempien luona asuvan tuensaajan vanhemmilta saamaa taloudellista tukea ei ole yksiselitteisesti määriteltä.

Esityksen 17§:ssa säädetty suojaosa voi kannustaa tuensaajaa lyhytaikaisen keikkatyön vastaanottamiseen ja on siten kannatettava uudistus.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Esitys ei muuta kuntien maksuosuutta työttömyysturvasta, mutta sen epäsuorista vaikutuksista tehdyt arviot ovat ylimalkaisia. Toisin kuin esityksen vaikutusarvioissa väitetään, se tuo

työvoimaviranomaisille lisää sekä työkuormaa että tilatarvetta kasvokkain tapahtuvien tapaamisten lisäämisen myötä. Jo seuraamusjärjestelmän muutoksen voi yksin olettaa lisäävän asiakasyhteydenottoja, koska työvoimaviranomainen on yleisimmin työnhakija-asiakkaan tavoitettavissa oleva yhteyshenkilö.

- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

Esityksen arviot sen vaikutuksista lapsiperheköyhyyteen ovat puutteelliset. Perusteluissa todetaan, että lapsiperheköyhyys on usein yhteydessä vanhempien vajaatyöllisyyteen ja että lapsiperheköyhyyttä voidaan vähentää tukemalla vanhempien työllisyyttä. Lakiesityksen työllisyysvaikutukset on kuitenkin arvoitu minimaalisiksi, ja taulukon 13 mukaan noin 40 % niistä kotitalouksista, joiden tuet pienenevät uudistuksen myötä, ovat lapsiperheitä (yksinhuoltajia tai pareja, joilla on lapsia).

Esityksen kanssa samanaikaisesti lausuntopyynnöllä on myös työttömyysturvalain muutosta ja toimeentulotuen kokonaisuudistusta koskevat esitykset. Näiden yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu.

- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

-

- Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)

-

- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)

Lakiesitys jättää epäselväksi tiettyjä tuen määräytymiseen liittyviä seikkoja. Yleistuki on työmarkkinoiden käytössä oleville henkilöille suunnattu tuki, mutta esitys ei selvennä niiden sairauslomalla olevien tilannetta, joilla ei ole enää oikeutta sairauspäivärahaan. Nykyisin ko. henkilöt hakeutuvat sairauslomapäivärahaoikeuden päätyttyä työttömiksi työnhakijoiksi, koska työmarkkinatuki on toimeentulotukeen nähden ensisijainen etuus. Tämä on epätarkoituksenmukaista, koska kyseiset henkilöt eivät kykene osallistumaan työllistymistä edistäviin palveluihin.

Tämän lisäksi lakiesityksessä ei selkeästi kerrota, mikä sen mukaan lasketaan vanhempien taloudelliseksi tueksi vanhempiensa luona asuvalle tuensaajalle ja miten kyseinen tuki todennetaan.

- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)

-

- Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)

-

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

-

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

-

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

-

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

-

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

Jaksoihin liittyvä kriteeristö on monimutkainen ja niihin liittyvien määräaikojen seuraaminen lisää työvoimaviranomaisen työmäärää. Työnhakukeskusteluja järjestäville asiantuntijoille tulisi jättää harkinnanvaraa niiden järjestämistapaan. Kaikkien keskustelujen järjestäminen lähitapaamisina on epätarkoituksenmukaista työvoimaviranomaisen henkilöstö- ja tilaresurssien käyttöä.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

Työnhakukeskustelujen sisällöissä on sinänsä oikein huomioitu koulutukseen tai työllistymisen monialaisen tuen piiriin ohjaamisen tärkeys. Työnhakukeskusteluita pitäville asiantuntijoille tulisi kuitenkin jättää harkintavaltaa sen suhteen, milloin näihin palveluihin ohjaaminen on tarkoituksenmukaista ja edistää asiakkaan työllistymistä. Mikäli työnhakijaa ei voida ohjata mihinkään palveluun, hän työllistymissuunnitelmaansa sisällytettävien täydentävien työnhakukeskustelujen tulee myös perustua työnhakijan tarpeeseen eikä kaavamaiseen palveluprosessikirjaukseen.

- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**

-

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä aktivointisuunnitelmien tekeminen laajennetaan koskemaan myös peruspäivärahan saajia. Tämä lisää työvoimaviranomaisen työkuormaa. Se asettaa myös lisävaatimuksia hyvinvointialueille, joiden resurssit eivät nykyiselläänkään ole kaikkialla riittäviä aktivointisuunnitelmien tekemiseen ja niiden päivittämiseen säädetyllä tavalla.

Kuntouttavan työtoiminnan siirtoa hyvinvointialueilta kuntien vastuulle ollaan suunnittelemassa. Yleistukea koskevan lainsäädännön vaikutuksia tähän ja kuntien näin syntyvään resurssitarpeeseen ei ole arvioitu.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

Etuusjärjestelmän yksinkertaistaminen on kannatettava tavoite. Käsillä olevaan esitykseen sisältyy kuitenkin työvoimapalvelujen kannalta vääränsuuntaisia uudistuksia. Esitys muuttaa palveluprosessia kaavamaiseen suuntaan tarveperusteisuuden sijaan ja vähentää kuntien mahdollisuutta kehittää palveluja. Tämä lisää väistämättä resurssitarvetta ja resurssien epätarkoituksenmukaista käyttöä. Koska kunnat ovat osavastuussa työttömyysturvan kustannuksista, niille tulisi antaa myös valtaa suunnitella ja kehittää palveluprosessia omista alueellisista lähtökohdistaan käsin.

Haukioja Timo
Turun kaupunki - Turun työllisyysalue